

روایت خواندنی ساخت یک مسجد

موضوع:
مسجد
امام حسن
عسکری

ویژگی:
تلاش و
مشارکت اهالی در
ساخت یک مرکز دینی
برای محله

مسجد امام حسن عسکری (ع) در محله صفائیه شهر ری یکی از مساجد معروف و پرمجاری است که تبدیلی از زمینی که در آن قمار انجام می شد به محلی برای عبادت و دعا و نیایش هنوز در خاطر اهالی مانده است. ناصر رضانی از اهالی قدیمی شهر ری که پدر و عموی او بنیان ساخت این مسجد بودند، می گوید: «زمین اولیه این مسجد متعلق به علی گلپان ملایری بود و در آن زمان، زمین بسیار گود و نامناسب بود. در کنار این زمین، مغازه های کوچک و چشمه های وجود داشت که آب آشامیدنی اهالی صفائیه از آن تامین می شد و فقط خانم ها اجازه داشتند با کوزه از این چشمه آب بردارند. پدرم ماشین دار و معدن دار محله بود، به طور مرتب و اجبارا حتما در آخرین سرویس شبانه اش باید برای پرشدن این گودال، شن به این زمین می ریخت تا آن را تخت کند. این تلاش ها در سال ۱۳۳۸ به ثمر نشست و زمین آماده ساخت مسجد شد.»

رضانی همچنین از اوضاع اجتماعی آن زمان یاد می کند و می گوید: «این زمین پیش تر مرکز قمار بازی بود. اهالی محله از این وضعیت ناراضی بودند و مالک اصلی زمین هم فرزندی نداشت. به علی گلپان پیشنهاد دادند که برای جلوگیری از این مشکلات و اینکه باقیات الصالحاتی هم داشته باشند، زمین را به مسجد تبدیل کند. این پیشنهاد باعث شد تا حاج آقا تریبعلی، به عنوان مدیر پروژه، با کمک اهالی و همکاری به ویژه ملایری ها، کار ساخت مسجد را آغاز کند.» به گفته این ساکن قدیمی ری، در زمان ساخت این مسجد، نقش آیت الله خوانساری نیز بسیار مهم بود. او در آن زمان از تهران به محله آمد و کلنگ ساخت مسجد را به زمین زد. همچنین آیت الله غیری که آن زمان جوان و از مبارزان علیه رژیم پهلوی بود به عنوان نخستین پیش نماز مسجد امام حسن عسکری (ع) انتخاب شد. در واقع ساخت این مسجد، نقطه عطفی در تاریخ محله بود و مردم با اشتیاق و همکاری، در این پروژه مشارکت کردند. به مرور مسجد امام حسن عسکری (ع) نه تنها به عنوان یک مکان مذهبی، بلکه به عنوان مرکزی برای حمایت اجتماعی و همکاری های محلی شناخته شد.

گندم ملک ری، آسیاب ها را رونق داد

محدوده صفائیه قرار داشت که در حال حاضر اغلب آنها از بین رفته اند یا خرابه ای از بنای آنها باقی مانده است. گندم و آرد مرغوب ری از گذشته زبان زد بود. ماجدی می گوید: «زمانی که قحطی بزرگ در دوران احمد شاه، تهران را فراگرفت مردم برای پیدا کردن آرد و نان به ری آمدند. نقل است روزگاری که مردم دیگر محله های شهر نان جو می خوردند اهالی ری، نان گندم مرغوب سر سفره هایشان بود.» در وصف کیفیت گندم، آرد و نان ری می توان به کتاب «مجموعه معارف و فرهنگ نانوائی سنگی و نان سنگک» مرحوم سید داوود روغنی معروف به شاطر عباس از شاطرهای معروف ری رجوع کرد که به خوبی آن را شرح می دهد.

بود. «جواد صفی نژاد، محقق و کارشناس برجسته علم قنات ایران که خود زاده ری است، در کتاب «شهری ری» از ۷۵ قنات ری می نویسد که از این تعداد قنات های غنی آباد، نجف آباد، دولت آباد، دبیر بزرگ و تقی آباد در محدوده محله صفائیه قرار داشت. سید محسن ماجدی می گوید: «ری در جنوبی ترین بخش تهران قرار دارد و به این دلیل همه قنات های تهران به سمت آن سرازیر می شد و این باعث پراپی ری و رشد و گسترش کشاورزی به خصوص سبزی کاری و گندم کاری در آن بود. گندمزارهای ری معروف بود. از این رو، چرخ های آسیاب های ری محال بود از حرکت بایستند. آسیاب اوقاف، آسیاب کاوه، آسیاب خرابه، آسیاب طوطی، آسیاب دانگه، آسیاب دولت آباد و مش محمود در

ری را از دیرباز به گندمزارهای طلایی اش می شناختند. ترکیب گندمزارها و قنات های پراپ باعث شده بود چرخ آسیاب های ری همیشه در حرکت باشد. صفائیه ری همچون دیگر محله های شهری آسیاب کم نداشت، به خصوص در سمت دولت آباد و در محدوده کارخانه سیمان آسیاب های متعددی فعال بود. سید محسن ماجدی، ری پژوه، می گوید: «رونق کشاورزی در ری و به خصوص کاشت و برداشت گندم باعث شده بود تا آسیاب های پر رونقی در این محدوده وجود داشته باشد. از طرفی، چرخ های آسیاب با آب می چرخید و این به واسطه وجود قنات های بی شماری بود که به ری سرازیر می شد. این موهبت هم برای کشاورزی و هم برای چرخیدن چرخ های آسیاب های ری عالی

سوله بدون ستون با طراحی زیبا

کارگاه نجاری محمدعلی عالمی در محله صفائیه که قرار بود روزی کارگاه شیشه گری باشد یکی از نوستالژیک ترین بخش های این محله قدیمی و باصفا در همسایگی چشمه علی است. بانی ساخت این کارگاه که یک زوج ایرانی و ایتالیایی بودند قصه جالبی دارد. او داستان تغییر کاربری این کارگاه را اینگونه تعریف می کند: «این مکان در دهه ۱۳۳۰ توسط یک آقای ایتالیایی و همسر ایرانی اش تأسیس شد. خانم هنر آموخته دوره شیشه گری از ایتالیا بود و قصد داشت در ایران یک کارگاه شیشه گری راه اندازی کند. او با کمک همسرش این کارگاه را با طراحی خاص و طاق های زیبا و امکاناتی مانند کوره های شیشه گری ساختند که انصافا کارگاه زیبایی شده بود.»

به گفته عالمی، این ساختمان نه تنها به دلیل طراحی خاصش بلکه به خاطر مقاومت در برابر زلزله های شدید نیز شهرت داشت. آن زمان، این کارگاه یکی از معدود ساختمان های بدون ستون در محله صفائیه بود که می توانست به محلی برای تولید آثار هنری و ظروف شیشه ای زیبا تبدیل شود اما به دلیل نوع خاص بعضی از کوره های شیشه گری امکان کار در این کارگاه میسر نشد و این زوج مجبور به فروش کارگاه شدند. بعد از آن، این کارگاه تبدیل به سوله نجاری شد و بسیاری از درها و پنجره و صندلی و میز

و میل های خانه اهالی محله صفائیه از دل همین کارگاه بیرون آمد. امروزه کارگاه نجاری همچنان به عنوان یک مرکز فعالیت های اقتصادی و هنری در محله صفائیه شناخته می شود. این ریش سفید محله صفائیه با افتخار از فعالیت هایش در کارگاه یاد می کند و امیدوار است که این مکان همچنان به عنوان محلی برای خلاقیت و همکاری اهالی محله باقی بماند. او معتقد است که هر گوشه از این محله داستانی برای گفتن دارد و کارگاه نجاری یکی از آنهاست.

موضوع:
گندمزارهای
معروف و
آسیاب ها

ویژگی:
قنات های
پراپ و زمین های
کشاورزی ری، باعث
تولید گندم های بسیار
مرغوب بود